

OBSAH

PŘEDMLUVA	3
1. STŘEDOVĚKÁ ZÁPADNÍ EVROPA	5
Středověká západní Evropa (5) – Chronologické vymezení (6) – Hodnocení (7) – Pluralismus (10)	
2. ZÁKLADNÍ ETAPY VE VÝVOJI STŘEDOVĚKÉ EVROPY	13
3. ROZKLAD ZÁPADNÍ ŘÍŠE ŘÍMSKÉ A STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ	15
Stěhování národů (15) – Úpadek Římské říše (16) – Zánik západní části (18) – Východořímská říše (21)	
4. GERMÁNSKÉ ŘÍŠE Z 5.–7. STOLETÍ	25
Visigóti (26) – Svébové, Vandalové, Ostrogóti (27) – Langobardi, Gepidové (28) – Burgundové, Alamani, Bavoři, Duryňkové (29) – Sasové, Jutové, Anglové (30) – Frankové (30)	
5. CÍRKEV A KULTURA ZÁPADNÍ EVROPY V 5.–8. STOLETÍ	34
Úpadek kultury (34) – Církev (35) – Výtvarné umění (39) – Velké osobnosti (40)	
6. ARABOVÉ, SLOVANÉ A BYZANC V 7.–8. STOLETÍ	43
Arabové (43) – Slované (47) – Byzantská říše (49)	
7. VZESTUP A ROZPAD FRANCKÉ ŘÍŠE ZA KARLOVCŮ. ZÁPADNÍ EVROPA V 8. A 9. STOLETÍ	52
Francká říše (52) – Karel Veliký (53) – Rozpad (56) – Západofranká říše (58) – Východofranká říše (59) – Itálie (60) – Pyrenejský poloostrov, Anglie (61) – Vikingové (62)	
8. DOTVOŘENÍ ZÁPADNÍ EVROPY V 10. A 11. STOLETÍ. I. CÍSAŘSTVÍ A STARÉ KŘESŤANSKÉ STÁTY	63
Římské císařství (63) – Francie (67) – Anglie (68) – Škotsko (69) – Pyrenejský poloostrov, Itálie (70)	
9. DOTVOŘENÍ ZÁPADNÍ EVROPY V 10. A 11. STOLETÍ II. NOVÉ KŘESŤANSKÉ STÁTY A BYZANC	73
Severské země (73) – Západní Slované (74) – Uherský stát (78) – Jižní Slované (78) – Kyjevská Rus (81) – Byzantská říše (81)	
10. OBRODA CÍRKVE, VELKÉ SCHISMA, BOJ O INVESTITURU A PRVNÍ KŘÍŽOVÁ VÝPRAVA	86
Obrodné a clunyjské hnutí (86) – Velké schisma (89) – Boj o investituru (90) – První křížová výprava (93)	
11. KULTURA RANÉHO STŘEDOVĚKU (9.–11. STOLETÍ)	95
Vzdělanost (95) – Filozofie a teologie (96) – Literatura (97) – Hudba (99) – Výtvarné umění (100)	
DOPORUČENÁ LITERATURA	104
REJSTŘÍK	107

REJSTŘÍK

Do rejstříku jsem původně chtěl pojmut všechna osobní a místní jména, která se vyskytují v textu, a kromě toho vybraná hesla věcná. Zjistil jsem však, že by rejstřík vzrostl neúměrně k rozsahu celých skript, proto jsem musel přistoupit k dosti radikální redukci. Rejstřík zachycuje jen ty osoby, které žily ve 4.-11.století, a to ve výběru. Z místních jmen jsem vyřadil ta, která slouží orientaci (řeky, moře, současné názvy některých zemí či států), nebo se vyskytují jen ojedinele. Věcná hesla jsem ponechal jen zcela výjimečně.

U panovníků a papežů uvádím léta panování (někdy je vynechávám, pokud jsou uvedena v textu na první podtržené stránce), u jiných osob rok úmrtí (†), případně i narození (*). Zkratky: ? = asi, přibližně, / = nebo, m. = manželka. Názvy „národů“ (kmenů), středověkých států, říší a nejdůležitějších zemí jsou tištěny **tučně**, věcná hesla **kurzivou**. Po heslu následuje dvojtečka, za ní uvádím stránky; podtrženy jsou stránky, na kterých čtenář najde základní údaje o hesle.

Abbásovcí: 45, 83, 84

449 - 1258

Abú Bakr, kalif 632-634: 44

Adelheid, m.Oty I, †999: 65

Adrianopolis (dnes Edirne): 26, 83

Aetius, římský vojevůdce, †454: 20

Afrika: 16, 22, 26, 27, 45, 50

Agnes, m.Jindřicha III., vládla za syna 1056-1062: 90, 91

Aistulf, langobardský král 749-756: 28, 53

Alamani: 19, 27, 29, 31, 52

Alani: 19, 27

Alarich, visigótský král, †410: 19, 26

Alexander II., papež 1061-1073: 90

Alexandrie: 36

Alexios I. Komnenos, byzantský císař 1081-1118: 85, 93

Alfons II., král asturský, †842: 61

Alfons VI., leonský král 1063-1109, kastilský od 1072: 70, 92

Alfréd Veliký, anglický král 871-899: 62, 68, 96, 99

Alí, kalif 656-661: 44, 45

Alkuin (Alcwin) z Yorku, *735, †804: 55, 95, 96

Ambrož sv., *333-340?, †397: 9, 34, 40
 Anglie: 14, 30, 36-38, 42, 60, 61-62, 68-69, 70, 74, 87, 92, 99,
 102, 103
 Anglosasové: 30, 42, 68-69, 98, 99
 Anglové: 30, 69
 Ansgar sv., "apoštol severu", *801?, †865: 62, 73
 Antiochie: 36, 83, 84, 93
 Apulie: 71, 82
 Aquileia: 36, 71, 79
 Aquitanie: 26, 31, 32, 52, 67, 87
 Arabové, Arabská říše, Saracéni: 9, 14, 43-46, 48-50, 52, 54, 56,
 57, 59, 60, 65, 71, 72, 81-83, 89, 95, 101
 Aragon: 61, 70, 92
 Arcadius, východořímský císař 395-408: 19
 Arelatum (dnes Arles), Arelatské království: 8, 66
 ariáni: 26, 28, 35
 Arius (Areios), †336: 23
 Arménie: 22, 43, 84
 Arnulf Korutanský, východofrancký král 887-899, císař 895: 59, 60
 Arnulf, vévoda bavorský, †937: 64
 Asparuch (İsparich), bulharský chán, †702: 48
 Asturie: 61
 Athaulf, visigótský král 410/411-415: 19
 Attila, král Hunů 434-453: 20, 21, 38
 Augustin sv. (Aurelius Augustinus), *354?, †430: 9, 34, 40-41.54
 Austrasie: 32, 39
 Avari: 15, 16, 21, 28, 29, 43, 47-50, 54, 81
 Avicenna viz Ibn Sina
 Balduin I., král jeruzalémský 1100-1118: 93
 Balkán, Balkánský poloostrov: 15, 21, 27, 37, 48-50, 79, 81, 83, 84
 Barcelonské hrabství: 61;
 viz též Katalánské hrabství
 Bari: 45, 60, 71, 72
 Basileios I., byzantský císař 867-886: 82
 Basileios II., byzantský císař 976-1025, *958: 80, 83-84
 Bavorsko, Bavoři: 29, 31, 32, 53, 59, 60, 66
 Beda Ctihodný (Venerabilis), *673/74, †735: 42, 95, 98
 Belisarios, *505?, †565: 22, 27, 28
 Benátky: 60, 71

Benedikt IX., papež 1032-1045, 1047-1048: 88
 Benedikt z Anianu, *750?, †821: 87
 Benedikt z Nursie sv., *480?, †547?, 560?: 37, 42
 Benevent, Beneventské vévodství: 25, 60, 71
 Berengar II., italský král 950-961, †966: 65
 Berengar z Toursu, *1000?, †1088: 96, 97
 Bernard, král italský 813-818: 56
 Boethius, Anicius Manlius Severinus, *480?, †524: 9, 35, 41, 95
 Boleslav I., český vévoda 935-967/972: 64, 65, 75
 Boleslav II., český vévoda 967/972-999: 75
 Boleslav I. Chrabrý, vévoda polský 992-1025, král 1025: 66, 76-77,
 81, 95
 Boleslav II. Štědrý či Smělý, vévoda polský 1058-1079, král 1076,
 †1081: 77-78
 Bonifác sv., *672/675, †754: 37, 38, 52
 Boris Michael, bulharský chán 852/53-889: 80, 82
 Bořivoj I., český kníže po 867/68-888/89: 62
 Bosna: 79
 Bretaň: 30, 31, 67
 Brindisi: 72
 Británie viz Velká Británie
 Břetislav I., český vévoda 1035-1055: 66, 76, 77
 Bulharská říše, Bulhaři: 15, 16, 48-49, 50, 79, 80-81, 82-84
 Burgundi, Burgundsko: 16, 19, 20, 29, 31, 32, 57, 66, 67, 86, 87
 Byzanc, Byzantská říše: 14, 16, 21, 22, 24, 28, 34, 35, 37-39, 43-
 45, 48, 49-51, 52-54, 60, 63, 65, 66, 71-73, 75, 78-80,
81-85, 89, 93, 95, 99, 101, 102;
 viz též Východořímská říše
 Canossa 91
 Cařihrad viz Konstantinopol
 Cassiodorus, Flavius Magnus Aurelius Senator: 35, 41, 98
 Cluny, *clunyjské hnutí*: 86, 87, 88, 94, 101
 Cordobský kalifát: 45, 70
 Čechy, Češi, český stát: 29, 54, 64, 66, 73, 74, 75-76, 77, 78, 99,
 100
 Červená Rus, Červené hrady: 76, 77
 Čína, Číňané: 9, 10, 15, 17, 21
 Dagobert, francký král 629-639: 29, 32, 47
 Dánové, Dánsko: 30, 61, 62, 65, 68, 73-75, 92

Demetrius Zvonimír, chorvatský vládce 1074-1089, 1076 král: 79
 Dionysius Exiguus, † před 540: 42
 Doubravka, m. Měška I, †977: 76
 Drahomíra, m. Vratislava I, vládla 921-922: 62
 Duncan, skotský král 1034-1040: 70
Duryňové, Duryňsko: 29-30, 32, 52, 60
 Edessa 93
 Eduard Vyznavač, anglický král 1042-1066: 68
 Efesos 23
 Egypt: 10, 17, 21, 23, 43, 45, 46, 50
 Einhard (Eginhard), †840: 98
 Erik Vítězný (Segersäll), švédský král 970-994/5: 74
 Eriugena, Johannes Scotus, †877: 96
 Eurich, visigótský král 466-484: 26
 Eutyches, *378?, †po 449: 23
 Fatimovci: 45
 Fotios, konstantinopolský patriarcha, †891: 60, 82
Francie: 8, 13, 14, 16, 18, 26, 31, 32, 45, 57-59, 66, 67-68, 69,
 87, 89, 92, 93, 100, 101;
 viz též **Francká říše, Západofrancká říše, Galie**
Francká říše, Frankové: 14-16, 18, 20, 25, 26, 28, 29, 30-33, 36,
 37, 47, 52-56, 60, 63, 64, 74, 78-80, 98;
 viz též **Východofrancká říše, Západofrancká říše**
 Francké vévodství: 60
 Fulda (klášter): 60, 96
Galie: 19, 20, 26, 27, 30, 31;
 viz též **Francie**
 Gaudalete: 27, 45
 Gejza, velkokníže uherský 970?-997: 78
Gepidové: 28-29
Germáni, germánské kmeny: 15, 16, 18, 25-33, 36, 39, 40, 43,
 100, 102, 103
Germánie: 27, 29, 30, 38, 52, 73, 96;
 viz též **Německo**
 Gero, markrabí 937-965: 64
 Gigni (klášter): 86
Gótové: 7, 26, 41;
 viz též **Ostrogótové, Visigótové**
 Gottfried z Bouillonu, †1100: 93

gregoriánský chorál: 38, 97, 99
 Grónsko: 62
 Gyula, maďarský kníže (10. století): 78
 Hadrián I., papež 772-795: 53
 Håkon, norský velmož (jarl), †995: 74
 Hamburk: 62, 74
 Harald, syn Godwinův, anglický král 1066: 68
 Harald Krásnovlasý, norský král 880?-930?: 74
 Harald Modrozubý, dánský král 958?-987?: 73-74
 Harald Přísný, norský král 1047-1066: 68-69
 Harún ar-Rašíd, kalif 786-809: 45
 Hastings: 69, 103
 Havel sv. (Gallus, Kallech), †640?: 37
 Herakleios I., byzantský císař 610-641: 49-50
 Hermann Billung, markrabí 936-973: 64
 Hildebrand viz Řehoř VII.
Hispanie: 22, 26-27, 30, 45, 49, 54, 71;
 viz též **Španělsko**, **Pyrenejský poloostrov**
 Honorius, západořímský císař 395-423: 19, 26
 Hnězdno: 65, 76, 77
 Hrabanus Maurus, arcibiskup mohučský 847-856: 96
 Hrosvitha (Roswith), † po 973: 98-99
 Hugo Kapet, francouzský král 987-996: 59, 67
 Humbert ze Silva Candida, kardinál, †1061: 84, 88-89
Hunové: 13, 15, 16, 19, 20, 26, 27, 29, 43
 Husajn, syn Aliho, †680: 45
 Chalkedon: 23, 24, 38, 50
Chazaři: 81
 Childerich III., francký král 751: 53
 Chlodvík I. (Chlodovech, Chlodwig), francký král 482-511: 18, 31,
 32
 Chlothar II., francký král 613-629: 32
Chorvati, **Chorvatsko**: 47, 73, 78, 79, 92, 99
 Ibn Sina (Avicenna), *980, †1037: 46
 Ignatios, konstantinopolský patriarcha, †877: 82
 Igor, kyjevský velkokníže 912-946: 81
ikonoklasmus (obrazoborectví), *ikonoklasté*: 38, 50, 52, 82
 Indie: 21
 Ioannes I. Tzimiskes, byzantský císař 969-976: 83, 84

Irové, Irsko: 11, 30, 35, 36, 37, 39, 57, 69, 73, 96, 102
Isidor Sevilský, *560, †633/36: 9, 42, 95, 98
Island: 62, 74
Itálie: 9, 14-16, 19, 22, 26, 28, 30, 37-39, 41, 46, 49-51, 53-55, 57, 59, 60, 61, 65-67, 70-72, 82, 84, 87, 90-92, 94, 99-102
Italské království: 53, 60, 63, 65, 66
Jan VIII., papež 872-882: 61
Jan XII., papež 955-964: 65
Jaroslav Moudrý, kyjevský velkokníže 1019-1054: 77, 81
Jeronym sv. (Hieronymus), *347?, †419/20: 9, 34, 40
Jeruzalém, Jeruzalémské království: 36, 71, 93
Jindřich I. Ptáčník, římský (německý) král 919-936: 64
Jindřich II., římský král 1002-1024, císař 1014: 66, 71, 72, 98
Jindřich III., římský král, císař 1046: 66-67, 71, 77, 88-90, 92
Jindřich IV., římský král, císař 1084, †1066: 66, 77, 90-92
Jindřich V., římský král 1106-1125, císař 1111: 92
Jindřich I., král francouzský 1031-1060: 68
Jordanis, polovina 6. století: 41
Justinián I., východořímský císař: 15, 20, 21, 22, 27, 28, 37, 49
Jutové, Jutsko: 27, 30, 73
Kalábrie: 65, 71, 82
Kapetovci: 59, 67, 68
Karel Martell, francký majordom 714-741: 29, 45, 52, 56, 58
Karel Veliký, francký král, císař 800: 11, 28-30, 48, 51, 53-56, 58, 61, 62, 66, 78-80, 82, 95, 98, 100, 102
Karel II. Holý, západofrancký král 843-877, císař 875: 56, 57, 96
Karel III. Tlustý, východofrancký král 876-887, císař 881, †888: 57, 59
Karel III. Prostáček, západofrancký král 898-923, †929: 57-59
Karloman, francký majordom 741-747 (odešel do kláštera): 52
Karloman, francký král 768-771 (bratr Karla Velikého): 53
Karloman, východofrancký král 876-880: 59
Karlovcí, Karolingerové: 13, 33, 52, 58, 59, 63, 67
karolinská renesance, karolinské umění: 55, 95, 100
Kastilie: 61, 70, 92
Katalánské (barcelonské) hrabství: 70
Katalaunská pole: 20, 26, 27, 31
Kazimír I. Obnovitel, polský vévoda 1039-1058: 77

Keltové: 30, 40, 100, 103
Kent: 30, 62
Kliment II (Suidgar z Bamberku), papež 1046-1047: 88
Kliment III., protipapež 1080-1100: 91
Knut Veliký, anglický král 1016-1035, dánský od 1018, norský od 1028: 68, 74
Koloman I., uherský král 1095-1116, od 1102 i chorvatský: 78, 79
Kolumban sv. (starší), †597: 69
Konrád I., východofrancký král 911-918: 64
Konrád II., římský král 1024-1039, císař 1027: 66, 77
Konstans II., byzantský císař 641-668: 50
Konstantin V., byzantský císař 741-775: 52
Konstantin VII. Porfyrogennetos, byzantský císař 913-959: 83
Konstantin IX. Monomachos, byzantský císař 1042-1055: 84, 89
Konstantin, bratr Basileia II.: 83
Konstantin (Cyril) sv., *827?, †869: 75
Konstantinopol (Cařihrad): 6, 21-23, 35, 38, 42, 45, 48-50, 62, 78, 80, 82-84, 89
Korsika: 27, 45, 60
Kurutany, korutanští Slované: 54, 59, 78-79
Kosmas, *1045?, † 1125: 35
Krakovsko: 75, 76
Kréta: 45, 82, 83
Krum, buharský chán 803?-814: 54, 80, 82
Kyjev, Kyjevská Rus: 62, 77, 80, 81, 99
Kypr: 83
Ladislav I. Svatý, uherský král 1077-1095: 78
Lanfranc, arcibiskup v Canterbury 1070-1089: 97
Langobardi: 15, 16, 25, 28, 29, 49, 51, 52-53, 60, 71, 98
Lech: 78
Leon III., byzantský císař 717-741: 50
Leon VI., byzantský císař 886-912: 83
Leon (království): 61, 70
Lev I. Veliký, papež 440-461: 23, 38
Lev III., papež 795-816: 54
Lev IX. (Bruno z Toulou), papež 1049-1054: 71, 88, 89
Liudolf, syn Oty I., vévoda švábský 949-953, †957: 64
Lombardie: 16, 57, 65, 67, 87
Lothar I., římský císař 840-855: 56, 57

Lothar, francouzský král 954-986: 65
 Lothar, italský král 946-950: 65
 Lotrinsko: 57, 65, 67, 87
 Ludmila sv., m. Bořivoje I, †921: 62, 75
 Ludvík Pobožný I, římský císař 814-840: 56
 Ludvík II, italský král 844-875, císař od 855: 57
 Ludvík II. Němec, východofrancký král 843-876: 56, 57, 59
 Ludvík III. Dítě, východofrancký král 900-911: 13, 59, 63, 64
 Ludvík II. Koktavý, západofrancký král 877-879: 58
 Ludvík V. Líný, francouzský král 986-987 (poslední Karlovec): 67
 Luitprand z Cremony, †972?: 98
 Macbeth, skotský král 1040-1057: 70
Maďaři: 16, 59, 63-65, 73-75, 78
 Malcolm Conmore, skotský král 1057-1063: 70
 Malopolsko: 75, 77
 Mantzikert: 84, 93
 Matylda Toskánská †1115: 91
 Maurikios, byzantský císař 582-602: 49
 Mazovsko: 77
 Medina (původně Jathrib): 43
 Mekka: 43
 Merovejci: 31, 32, 35, 52, 53, 56
 Měšek I, vládce polský 960?-992: 76
 Měšek II, král polský 1025-1034 (1032 pozbyl král.titul): 77, 85
 Metoděj sv., *815?, †885: 75, 80, 99
 Michael III., byzantský císař 842-867, *838: 82
 Michael Zetský, král 1077: 79-80
 Michael Kerullarios, konstantinopolský patriarcha, †1058: 84, 89
 Mikuláš I, papež 858-867: 61, 82, 86, 88
 Mikuláš II., papež 1058-1061: 72, 90
 Míšeň: 64
 Mohamed, *570?, †632: 43, 44-46
monofysitismus, monofysité: 23, 24, 34, 38, 50
Morava, Moravané: 28, 37, 54, 66, 75, 76, 77, 80, 82, 100;
 viz též **Velká Morava**
 Muávija I, kalif 661-680: 44-45
 Narses, *478?, †573/74?: 22, 28
 Navarra: 61, 70

Německo, Němci: 6, 13, 29, 30, 47, 57, 60, 63-67, 74, 75, 89-91, 100, 101
Nestorios: * po 381, †451?: 23
Neustrie: 53, 39
Nikaia: 23
Nikeforos II. Fokas, byzantský císař 963-969: 83
Nitra: 75
Normandie: 57, 68, 93
Normané: 16, 57, 69, 71-72, 84, 89, 91, 92;
 viz též **Vikingové**
Norové, Norsko: 61, 68, 73, 74
Obodrité: 54
Odoaker (Odowaker), vládce Itálie 476-493: 20, 28, 29
Odilo, clunyjský opat 994-1049: 87, 88
Odo, západofrancký král 888-898: 59, 67
Odo, clunyjský opat 926-942: 87
Olaf Skötkonung, švédský král 995-1022: 74
Olaf Tryggvasson, norský král 995-1000: 68, 74
Oleg, kyjevský velkokníže 879-912: 81
Oldřich, vévoda český 1012-1033, 1034: 76
Omar (Umar), kalif 634-644: 43, 44
Omurtag, bulharský chán 814-831: 80, 82
Orestes, otec Romula Augustula, †476: 20
Ostrogóti, Ostrogótská říše: 16, 19-22, 25, 26, 27-28, 32, 39
Ostrihom (Esztergom): 76, 78
Ota I. Veliký, *912, císař 962: 64-65, 70, 78, 92, 96, 98
Ota II., *955, císař 967: 65
Ota III., *980, císař 996: 65, 66, 77
otonská renesance, otonské umění: 96, 98, 100
Palestina. 21, 23, 24, 43, 45, 46, 49, 50, 85, 93
papeži, papežský stát: 35, 36, 37-38, 52-53, 61, 63, 66, 72, 86, 88-94, 102
Paříž: 32, 67
Patrik sv., *385?, †457-464?: 36
Pavel Diakon (Paulus Diaconus), *720?, †799?: 55, 98
Pavia: 28, 71
Piktové: 69
Pippin Prostřední, francký majordom, †714: 52
Pippin Krátký, francký král 751/2-768: 28, 52-53

Pippin, král italský (syn Karla Velikého), †810: 56
 Pippin, syn Ludvíka Pobožného, †838: 56
 Pisa: 71, 101
 Pečeněgové: 81, 84
 Peloponés: 26, 48, 81
 Persie (Írán), Perská říše, Peršané: 21, 22, 43-45, 48-50, 81, 84
 Petrus Damiani sv., *1007, †1072: 97
 Polabští Slované: 64, 65, 77
 Poláci, Polsko: 5, 65, 66, 73-75, 76-78, 87, 92
 Poitiers: 45, 92
 Portugalsko: 70
 Praha: 75, 93
 Prokopios Caesarejský, *490, †562?: 22
 Přemyslovci: 66, 75-77
 Pyrenejský poloostrov: 5, 16, 19, 27, 45, 46, 60, 61, 70;
 viz též **Hispanie, Španělsko**
quadrivium: 35, 41
 Radim (Gaudentius), hnězdenský arcibiskup 1000-1006: 76
 Rakousko: 28, 47, 54, 75,;
 viz též **Východní (bavorská) marka**
 Raška: 79
 Ravenna, exarchát ravennský: 19, 28, 39, 49, 51, 53, 71
 Regino, opat kláštera v Prümü 892-915: 98
 Richard z Aversy, †1078: 72, 90
 Robert Curthose, vévoda normanský 1087-1106: 93
 Robert Guiscard, †1085: 71, 72, 92
 Roger, †1101: 71, 72
 Rollo, normanský vládce 911-933: 57
 Romanos IV., byzantský císař 1068-1071: 84
 Romulus Augustulus, západořímský císař 475-476: 20
 Rudolf III, král burgundský 993-1032: 66
 Rudolf, vévoda švábský, římský protikrál, †1080: 91
 Rumský sultanát: 85
Rusko viz Kyjevská Rus, Červená Rus
Řecko, Řekové: 10, 49, 80, 81
 Řehoř I. Veliký, papež 590-604: 9, 38, 41-42
 Řehoř II., papež 715-731: 38
 Řehoř VI., papež 1045-1046: 88
 Řehoř VII. (Hildebrand), papež 1073-1085: 77, 79, 88, 90-92

Řehoř Tourský, † před 590: 98
 Řím (město): 19, 20, 26, 27, 30, 35, 37, 61, 65, 66, 71, 88, 89, 91
 Řím, římská kurie: 80, 82, 89, 90;
 viz též **papeži**
Římská říše (starověká), Římané: 7, 10, 14, 15-20, 21, 22, 25, 26,
 28-31, 34, 36, 37, 39, 40, 47, 59, 73, 102
Římská říše, římscí císaři (středověk): 13, 14, 54, 56-57, 63-67,
 70, 71, 75, 77, 87, 87-94, 102
 Salerno: 71, 91
 Sámó, Sámova říše: 32, 47-48
 Samuel, bulharský car 972?-1014: 80, 83, 84
 Santiago de Compostela: 61, 101
 Saraceni viz **Arabové**
 Sardinie: 27, 45, 60, 71
Sasko, Sasové: 30, 53, 60, 64, 73, 91, 98
Seldžukové, seldžučí Turci: 45, 84, 85, 93
 Sicílie: 14, 28, 45, 46, 51, 60, 71-72, 82, 89
 Sivestr II. (Gerbert), papež 999-1003: 65
 Silvestr III., protipapež 1045-1046: 88
 Skandinávie: 5, 14, 28, 57, 62, 63, 73;
 viz též **Dánsko, Norsko, Švédsko**
Skotové, Skotsko: 36, 69-70
 Slezsko: 75, 76
Slované, slovanské kmeny: 21, 22, 25, 40, 43, 47-49, 50, 54, 59,
 62, 63, 73, 74-81, 103;
 viz též **korutanští Slované, polabští Slované**
 Slovensko: 6, 48, 74, 75, 78
 Spoleto: 28, 60, 71
Srbové, Srbsko: 79-80, 81, 84
 Stanislav sv., krakovský biskup, †1079: 77
staroslověnština, staroslověnská literatura: 75, 79, 80, 81, 99
 Stilicho, Flavius, †408: 19, 27
 Svatopluk, velkomoravský král 871-894: 75, 99
Svébové: 16, 19, 26, 27, 98
 Svend I. S rozčísnutou bradou, dánský král 986-990, 994/95-1014:
 68, 74
 Svjatoslav, kyjevský velkokníže, †972: 80, 81, 83
 Syagrius, vládce v severní Francii do 486: 18, 31, 32
 Symeon Veliký, bulharský chán 893-927, 913 car: 79, 80, 83

Sýrie, Syřané: 23, 24, 43, 46, 50, 84
 Španělsko: 5, 27, 46, 51, 61, 87, 92, 100, 101;
 viz též Hispánie, Pyrenejský poloostrov
 Štěpán II., papež 752-757: 53
 Štěpán I. sv., uherský král 997-1038: 78
 Švédsko: 62, 73, 74, 81, 92
 Tabari, ~893, †923: 46
 Tankred z Hauteville, normandský baron: 71
 Tarent: 45, 60
 Tassilo, bavorský vévoda 748-788, †po 794: 53
 Tertry: 52
 Theodora, m.Justiniána I., †548: 22
 Theodorich Veliký, ostrogótský král 493-526: 20, 25, 27-28, 32
 Theodosius I. Veliký, římský císař 379-395: 18
 Theodosius II., východořímský císař 408-450: 21-22, 49
 Theodulf, †821: 55
 Theofano, m.Oty II., †991: 65
 Theudebert I., francký král 534-548: 29, 30, 32, 47
 Thietmar z Merseburku, †1018: 98
 Toledo: 26, 70
 Tomáš Slovan, jeho povstání poraženo 823: 82
 Tomislav, chorvatský vládce 910-928, 924 král: 79
 Totila, ostrogótský král 541-552: 28
 Tribonianus, právník, †543/45: 22
 trivium: 35
 Tunisko: 27, 50
 Turci: 6, 21, 84;
 viz též Seldžukové
 Uherský stát, Uhry: 5, 7, 65, 66, 73, 75-77, 78, 79, 87, 92, 93
 Umajjovci, též Omaijadé: 45, 70
 Umar viz Omar
 Urban II., papež 1088-1099: 93
 Václav sv., český vévoda, †935: 64, 75, 95
 Valens, římský císař, †378: 26
 Valentinian III., západořímský císař 425-455: 19
 Vandalové: 16, 19, 20, 22, 27, 38, 98
 Varjagové: 62, 81, 83;
 viz též Vikingové
 Velká Británie: 19, 42, 55-57, 73

Velká Morava, Velkomoravská říše: 59, 75, 76, 78, 81, 83, 99
Velkopolsko: 77
Vikingové: 16, 30, 57, 59, 60, 62, 69, 73, 102, 103;
viz též **Normané**
Viktor II., papež 1055-1057: 89
Vilém I. Dobývatel, anglický král 1066-1087: 68, 69, 103
Vilém Pobožný, vévoda aquitanský 886-918: 87
Visigótové, Visigótská říše: 16, 15, 19, 21, 26-27, 31, 37, 45, 98
Vladimír I. Veliký, kyjevský velkokníže 980-1015: 81, 83
Vladislav I. Heřman, polský vévoda 1080-1102: 78
Vojtěch sv., biskup pražský 983-997: 65, 76, 78
Vratislav II., český vévoda 1061-1092, král 1085: 76, 77, 91
Východní (bavorská) marka: 54, 59
Východofrancká říše: 13, 57, 59-60, 63, 67, 74, 75
Východořímská říše: 20, 21-22, 26, 34;
viz též **Byzanc**
Widukind z Corwey, † po 973: 98
Wogastisburg: 48
Worms: 29, 91, 101
Wulfila, ariánský biskup, *311?, †381?: 23
Xerez de la Frontera: 27, 45
Zachariáš, papež 741-752: 52
Západofrancká říše: 57-59, 63, 67, 96;
viz též **Francie**
Zenon, východořímský císař 474-475, 476-491: 20, 24
Zeta: 79-80, 84
Židé: 70, 93